

ЎҚУВ ФАОЛИЯТИ МОТИВАЦИЯСИ ТУШУНЧАСИ ВА УНИНГ АСОСИЙ МУАММОЛАРИ

Б. Якубова, Д. Рахмонова – Андижон машинасозлик институти “Мухандислик педагогикаси ва психологияси” кафедраси мустақил тадқиқотчилари.

Мақолада психология фанида мотивация муаммоси юзасидан мазкур соҳа вакилларининг таҳлиллари асосидаги фикрлар баён этилган. У билан боғлиқ муаммоларнинг хориж ҳамда маҳаллий олимларимиз томонидан олиб борилган тадқиқотларини ўрганиш жараёнида қийёслаш усулидан фойдаланилган.

Таянч тушунчалар: мотив, мотивация, ўқув фаоллиги, фаолиятдан қониқиш, психологик омиллар, диагностика, назарий таҳлил.

В статье излагаются размышления о мотивации в психологической науке на основе анализа представителей данного направления. Используются методы сравнения при изучении исследований зарубежных и местных ученых по данной проблеме.

Опорные понятия: мотив, мотивация, учебная активность, удовлетворение от деятельности, психологические факторы, диагностика, теоретический анализ.

In article is told the point of view about the analyze of motivation based on the psychological science representatives for given direction. It is used the methods of comparison during the research of foreign and local scholars in given issue. Especially, their attention is directed to the important aspects of above-mentioned theme during their research.

Supporting concepts: motive, motivation, learning activity, be satisfied with an activity, the psychological factors, the diagnostics, a theoretical analyze.

Ўқув фаолияти мотивлари деганда ўқув фаоллиги намоён бўлишига сабаб бўлувчи барча омиллар: эҳтиёжлар, мақсадлар, установкалар, бурч хисси, кизиқишлар ва бошқалар тушунилади. Г. Розенфельд ўқиш мотивациясининг қуйидаги омилларини ажратган:

1. Таълим олиш учун ўқиш, фаолиятдан қониқмаслик ёки ўрганилаётган фанга кизиқмаслик.
2. Маълум кизиқишларсиз ўқиш.
3. Ижтимоий идентификация учун ўқиш.
4. Муваффақиятга эришиш ёки муваффақиятсизликдан қочиш учун ўқиш.
5. Мажбурлаб ёки кўрққанидан ўқиш.
6. Умум қабул қилинган меъёрларга ёки ахлокий мажбуриятларга асосланган ўқиш.
7. Ҳаётда мақсадга эришиш учун таълим олиш.
8. Ижтимоий мақсадларга, талабларга ва қадриятларга асосланган таълим .

Америкалик олимлар ўқув жараёнини англаб етилган мотивлар билан эмас, балки айрим жиҳатлари камроқ фаҳмланадиган майл-истак масалалари билан боғлаб ўрганганлар.

Улар ўқувчининг айрим хатти-харакатларига қандай психологик омиллар таъсир кўрсатишларини ўрганиш орқали мотивлаштиришнинг айрим таркибий қисмларини аниқлашга ҳаракат қилганлар. Мазкур тадқиқотчи-олимларни Э. Торндайкнинг издошлари деб ҳисоблаш мумкин.

Торндайк ўқув жараёнини у ёки бу қўзғатувчига (стимулга) жавоб реакциясининг ҳолати билан боғлиқлигини, яъни ушбу реакция ҳамда вазият ўртасидаги маълум алоқани ўрнатиш билан изоҳланганини айтиб ўтади. Бундай умумий таъриф унга ушбу алоқа хоҳ лабиринтдаги каламушнинг ҳаракатида, хоҳ инсоннинг, айтайлик,